

جام جم آنلاین: این که چرا سازمان ثبت اسناد و املاک با اضافه کردن ۲ شرط عندالمطالبه و عندالاستطاعه به شروط دفترچه های ازدواج، بار دیگر با ایجاد موجی تازه، خاطره لایحه حمایت از خانواده و... را زنده کرده، پرسشی است که پاسخ به آن شاید با توجه به قرار گرفتنمان در آستانه سالگرد روزهای پرشکوه پیروزی انقلاب اسلامی، درست نباشد و به همین دلیل ما در این گزارش فقط به اظهارنظرهای موافقان و مخالفان این اقدام بسنده کرده ایم، هر چند همه می دانیم که عملکرد این سازمان بدون مشورت با مراجع قانونگذار بوده است.

مهریه برخلاف اسمش که برگرفته از واژه مهر است و قرآن به شکل مستقیم به آن اشاره کرده، مدتی است در کشورمان، آتشی زیر خاکستر شده که گاه و بیگاه تصمیم های شتاب زده درباره اش، آن را به وسیله ای برای جدال های رسانه ای و تشویش اذهان عمومی، بخصوص زنان تبدیل می کند. یکی از این تصمیم ها که دقیقا از ۲۵ روز پیش سبب نگرانی شد، اقدام سازمان ثبت اسناد برای افزودن ۲ شرط به شرایط ۱۲ گانه چاپی دفترچه های ازدواج مبنی بر قید عندالاستطاعه و عندالمطالبه بودن زوج در نحوه پرداخت مهریه و توافق و امضای زوجین در موقع اجرای عقد است؛ این در حالی است که سال گذشته نیز صدور بخشنامه ای با همین مضمون - که هنوز در دفترچه های ازدواج چاپ نشده بود رسانه ها را به جهت گیری در قبال آن وادار کرد.

براساس اعلام روابط عمومی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، حسینعلی امیری معاون قوه قضاییه و رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور موافقت کرد که ۲ شرط ۱۳ و ۱۴ به ترتیب با عناوین «مهریه به صورت عندالمطالبه است» و «مهریه به صورت عندالاستطاعه است» برای امضای یکی از این موارد به انتخاب زوجین در دفترچه های ازدواج ثبت شوند.

ساده و خطرناک

در ظاهر شاید عندالاستطاعه بودن مهریه شرطی ساده به نظر برسد، اما حقیقت این است که استفاده از واژه استطاعت به معنای آن است که اگر مرد ثابت کند توان پرداخت مهریه را ندارد، دریافت مهریه از سوی زن باید تا هنگامی که مرد توانایی اش را پیدا کند، متوقف شود.

مردان زندان نروند

افزودن این دو شرط به دفترچه‌های ازدواج از دید بسیاری از موافقان، راهی برای جلوگیری از وضع مهریه‌های سنگین از سوی زنان و راهی برای کاهش زندانیان مهریه عنوان شد و حتی برخی کارشناسان، آن را راهکاری شایسته برای استحکام خانواده دانستند، برای مثال دکتر شهلا کاظمی‌پور، معاون پژوهشی مرکز مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه با ابراز خوشحالی صریح از این تصمیم می‌گوید: تغییر نحوه پرداخت مهریه زنان از عندالمطالبه به عندالاستطاعه، به هیچ وجه جفایی در حق زنان نیست، بلکه باعث استحکام بیشتر خانواده‌ها می‌شود.

به گفته این جامعه‌شناس، مهم‌ترین آسیب مهریه‌های سنگین این است که خانواده و زن از آن به عنوان یک حربه برای جلوگیری از طلاق استفاده می‌کنند و با افزایش مهریه، سعی در جلوگیری از وقوع طلاق دارند. کاظمی‌پور تصریح می‌کند: هر قدر قیودی مانند مهریه را در زندگی مشترک کمتر کنیم، مهر و محبت‌ها واقعی‌تر و بنیان خانواده‌ها مستحکم‌تر می‌شود.

گرچه این گفته‌ها به ظاهر منطقی به نظر می‌رسد اما مساله اینجاست که هنوز راهی برای حمایت و توانمندسازی از زنان مطلقه یا بیوه شده پس از مرگ همسر در کشورمان وجود ندارد و پرداخت مهریه از سوی مرد در واقع پشتوانه‌ای برای زنانی محسوب می‌شود که ممکن است به هر دلیل سرپرست خانوار شوند.

مردان تقلب می‌کنند؟!

اعلام اضافه شدن شرط عندالاستطاعه بودن مهریه به شروط ازدواج، از همان آغاز واکنش تند بسیاری از کارشناسان حقوق زنان را برانگیخت.

این گروه معتقدند؛ این شرط، در تضادی آشکار با حکم عندالمطالبه بودن مهریه است. یکی از کارشناسانی که با این شرط مخالفت می‌کند؛ دکتر اشرف بروجردی، عضو هیات علمی پژوهشگاه مطالعات انسانی و فرهنگی است که به ایسنا اعلام می‌کند؛ مردان در پرداخت کردن یا نکردن مهریه زنان مختار نیستند و بند پرداخت عندالاستطاعه مهریه حقی به صورت مستمر برای مرد ایجاد می‌کند که براساس آن، مرد می‌تواند هیچ وقت استطاعت مالی برای پرداخت مهریه را نداشته باشد. اشرف گرامی‌زادگان، حقوقدان نیز در گفتگو با این خبرگزاری، تاکید می‌کند: افزایش تعداد زندانیان مهریه و پذیرش مهریه سنگین از سوی مردان در فضای احساسی ابتدای ازدواج ۲ دلیلی بوده است که به خاطر آن، این بخشنامه عندالاستطاعه صادر شد؛ در حالی که هیچ یک از این ۲ دلیل قابل اعتنا نیستند. او در توجیه علت قابل اعتنا نبودن این ۲ دلیل توضیح می‌دهد: اولاً مسوولان، بیشترین تعداد زندانیان کشور را همیشه زندانیان جرایم مواد مخدر شمرده‌اند نه زندانیان مهریه و ثانیاً چرا تاکنون گفته می‌شد زن احساسی است و مرد به عقل تکیه می‌کند، چگونه در اینجا این معیار جابه‌جا شده است و مرد احساسی شده و تن به پذیرش مهریه سنگین می‌دهد؟

از سوی دیگر، هیچ زنی قادر نیست به قانون ثابت کند شوهرش به واقع توانایی پرداخت مهریه را دارد و از آن خودداری می‌کند و این حقیقتی است که پیشتر نیز در گزارش‌های «جام‌جم» به آن اشاره کرده‌ایم؛ به طوری که برخی مردان محکوم به پرداخت مهریه در گفتگو با خبرنگار جام‌جم عنوان می‌کنند، توانایی پرداخت را دارند اما اموال خود را به نام اعضای خانواده کرده‌اند تا با نپرداختن مهریه زنان از آنان به خاطر مطالبه حق شرعی قانون‌شان انتقام بگیرند!

در هر حال، مهریه که طبق قانون شرع اسلام باید عاملی برای استحکام خانواده و حمایت از حقوق زن و مرد باشد، در حال حاضر، به ابزاری برای سوءاستفاده تبدیل شده است، در یک سو با زانی مواجه هستیم که با تعیین مهریه‌های نجومی به قصد کلاهبرداری، تن به تشکیل خانواده می‌دهند و از سوی دیگر، با مردانی روبه‌رو می‌شویم که با استفاده از ترفندهای مختلف به حق قانونی زن برای دریافت مهریه قائل نیستند. به نظر می‌رسد مجلس شورای اسلامی باید با تدوین و اصلاح قوانین بستری فراهم کند که کیان خانواده‌ها کمتر مورد آسیب واقع شود.